

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **A. V. B.**, v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. E. B., advokátkou so sídlom v B. proti žalovanej **Mgr. M. Ž.**, bývajúcej v L., zastúpenej JUDr. J. S., advokátom so sídlom v L., **o zaplatenie 1 155,61 Eur** (34 814,-- Sk), vedenej na Okresnom súde Veľký Krtíš pod sp.zn. 3 C 212/2007, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. novembra 2008 sp.zn. 14 Co 208/2008, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. novembra 2008 sp.zn. 14 Co 208/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Veľký Krtíš rozsudkom z 29. apríla 2008 č.k. 3 C 212/2007-85 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 33 000,-- Sk (1 095,40 Eur). Vo zvyšku žalobu žalobkyne zamietol a rozhodol o náhrade trov konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že účastníci uzavreli X. Zmluvu o sprostredkovaní prípravy študenta na skúšky v študijnom odbore „právo“ (ďalej len zmluva), účelom ktorej bolo obstaráť žalovanej samostatne alebo prostredníctvom tretieho subjektu za dohodnutú odmenu služby poskytujúce prípravu ku skúškam magisterského štúdia formou trojdňových, resp. dvojdných sústrezení. Uvedenú zmluvu právne kvalifikoval ako zmluvu nepomenovanú v zmysle § 51 Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ). Dospel k záveru, že zmluva svojim obsahom a účelom neodporuje zákonu. Nie je ani v rozpore s článkom 42 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého občania majú právo na bezplatné vzdelanie aj na vysokých školách (nešlo o poskytovanie vzdelávania v zmysle zákona o vysokých školách a o platenie ceny štúdia). Zmluvu považoval preto za platne uzatvorenú. Keďže žalobkyňa poskytla dohodnuté služby v zmysle

zmluvy aj v akademickom roku X. a žalovaná dohodnutú odmenu nezaplatila, priznal žalobkyni odmenu v sume 33 000,-- Sk. Pokiaľ žalovaná mala za to, že aj žalobkyňa zavinene porušovala povinnosti vyplývajúce zo zmluvy, uviedol, že žalovaná mala právo voči nej uplatniť zaplataenie zmluvnej pokuty, prípadne právo od zmluvy odstúpiť, čo však nevyužila. Okrem odmeny, žalobe vyhovel aj v časti zaplataenia zmluvnej pokuty a žalobkyni priznal aj úrok z omeškania, avšak len vo výške dvojnásobku diskontnej sadzby určenej Národnou bankou SR. Pokiaľ si žalobkyňa uplatnila úroky z omeškania nad rozsah dvojnásobku diskontnej sadzby, žalobu v tejto časti zamietol. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p., pričom žalobkyni v zmysle § 151 ods. 2 O.s.p. priznal iba náhradu tých trov, ktoré vyplývali zo spisu.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom zo 4. novembra 2008 sp.zn. 14 Co 208/2008 na odvolanie oboch účastníkov (žalobkyňa napadla len výrok o trovách konania) rozsudok okresného súdu zmenil a žalobu zamietol. Zároveň rozhodol o trovách konania. Za základ svojho rozhodnutia vzal vyjadrenie „právnej zástupkyne“, podľa ktorého zmluvné plnenie zo strany žalobkyne predstavovalo technické zabezpečenie štúdia a tvorili ho náklady za samotnú technickú realizáciu tohto štúdia z dôvodu limitovaných prostriedkov na poskytovanie bezplatného vysokoškolského štúdia. Išlo teda o absolútnu obsahovú odlišnosť v porovnaní s predmetom zmluvy uvedeným v jej čl. I bod 1. Keďže do rámca vzdelávacej činnosti zabezpečovanej priamo vysokou školou spadá aj materiálo-technické zabezpečenie takéhoto vzdelávania, bolo povinnosťou a úlohou vysokej školy poskytnúť technické zabezpečenie externého štúdia. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že zmluva obchádza zákon, ak sa ňou sledoval cieľ získania finančných prostriedkov od študenta na úhradu nákladov spojených s poskytovaním vysokoškolského vzdelania. Zmluvu považoval preto za právny úkon absolútne neplatný (§ 39 OZ), ktorý nevyvolal žiadne právne účinky. Žalobkyňou uplatnený nárok na plnenie z tejto zmluvy je teda bezzákladný, z ktorého dôvodu rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a žalobu zamietol. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 2 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podala včas dovolanie žalobkyňa. Navrhla rozsudok odvolacieho súdu zmeniť tak, že sa rozsudok okresného súdu potvrdzuje a žiadala priznať náhradu trov konania. Uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Vytýkala odvolaciemu súdu, že sa nesprávne

vyporiadal s otázkou poskytovania vysokoškolského vzdelávania v zmysle čl. 42 ods. 2 Ústavy SR a v zmysle zákona č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách (ďalej len zákon o vysokých školách). Opomenul, že externú formu štúdia charakterizuje prevažne samostatné štúdium a konzultácie. Študent študujúci takouto formou štúdia nemá nárok na realizáciu prednášok a iných foriem výučby, ktorá sa poskytuje študentom dennej formy štúdia. Nebolo preto povinnosťou vysokej školy štúdium zabezpečovať vo forme prednášok, seminárov a cvičení. Neobstojí preto záver, že žalobkyňa mala podľa zmluvy zabezpečovať služby, ktoré žalovanej mala poskytnúť vysoká škola a teda, že zmluvou sa obchádzal zákon. Predmetom zmluvy nebolo poskytovanie V. v zmysle zákona o vysokých školách, ale poskytovanie služby, ktorá spočívala v príprave žalovanej na skúšky, t.j. činnosti, ktoré mali žalovanej ako externej študentke pomôcť adekvátne sa na skúšky pripraviť. Za nesprávny, ničím nepreukázaný považovala záver odvolacieho súdu, že zmluvou sa sledoval cieľ získania finančných prostriedkov od žalovanej na úhradu nákladov spojených s poskytovaním vysokoškolského vzdelávania a teda že sa zmluvou obchádza zákon. Takýto záver výsledky vykonaného dokazovania neumožňujú. Okrem toho namietala, že ak odvolací súd zmluvu považoval za neplatnú, mal sa vyporiadať s otázkou vzniku bezdôvodného obohatenia na strane žalovanej, čo však neurobil.

Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že predmet zmluvy nie je jasný, čoho dôkazom je, že žalobkyňa ho v priebehu konania vysvetľovala rôzne. Podľa žalovanej predmetom zmluvy bola realizácia a zabezpečenie vysokoškolského štúdia a účelom zmluvy na strane žalobkyne bolo získanie finančných prostriedkov, lebo v čase uzavretia zmluvy bolo vysokoškolské štúdium bezplatné. V súvislosti s otázkou bezdôvodného obohatenia uviedla, že žalobkyňa jej neposkytla za žalované obdobie služby podľa zmluvy, lebo ju nepripustil na sústredenia organizované vysokou školou. Na úkor žalobkyne žiadne bezdôvodné obohatenie nezískala. Navrhla preto dovolanie žalobkyne ako nedôvodné zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal účastník konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné.

V posudzovanej veci sa odvolací súd prejudiciálne zaoberal otázkou platnosti zmluvy, z ktorej žalobkyňa vyvodzuje svoj nárok na plnenie a dospel k záveru, že zmluva je z dôvodu, že obchádza zákon v zmysle § 39 OZ neplatná a teda, že žalobkyňou uplatnený nárok z tejto zmluvy je bezzákladný.

Žalobkyňa v dovolaní namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v tejto otázke, keď na rozdiel od neho považovala zmluvu za platný právny úkon. Predmetom dovolacieho konania zostalo preto posúdiť správnosť právneho názoru odvolacieho súdu v otázke (ne)platnosti právneho úkonu.

Podľa § 39 OZ neplatný je právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

Podľa citovaného zákonného ustanovenia je neplatnosť právneho úkonu založená jeho nedovolenosťou, ktorá môže spočívať buď v tom, že právny úkon je v rozpore so zákonom (nielen s Občianskym zákonníkom) alebo s dobrými mravmi. O právny úkon odporujúci zákonu (contra legem) ide vo všeobecnosti vtedy, keď úkon zákon výslovne zakazuje, teda keď právny úkon je v rozpore so zákonným zákazom. O prípad právneho úkonu zákon obchádzajúceho ide vtedy, ak právny úkon smeruje k dôsledkom, ktoré síce výslovne zakázané nie sú, ale ich neprípustnosť je možné vyvodiť zo zmyslu a účelu zákonnej úpravy. Na rozdiel od toho v rozpore s dobrými mravmi je právny úkon, ktorý nezodpovedá mravným zásadám, prípadne kultúrnym a spoločenským normám, ktoré sú všeobecne prijímané v určitej spoločnosti a vytvárajú tak všeobecnú mienku o tom, čo je touto spoločnosťou akceptovateľné a považované za poctivé konanie. V rozpore s dobrými mravmi je právny úkon vtedy, keď odporuje takým pravidlám správania sa, ktoré nemajú povahu právnych noriem.

Hneď na úvod treba uviesť, že v danej veci uzavretím zmluvy o sprostredkovaní prípravy študenta na skúšky v študijnom odbore „právo“ došlo medzi žalobkyňou a žalovanou nepochybne ku vzniku záväzkového vzťahu súkromnoprávnej povahy založeného na zásadách súkromného práva (nešlo o vzťah verejnoprávny vyplývajúci zo zákona o vysokých školách). Medzi tieto zásady patrí aj princíp rovnakého postavenia účastníkov v tomto vzťahu (ani jeden z nich nie je vo vzťahu k druhému v nadradenom alebo

podradenom postavení). Bolo preto výlučne vecou žalobkyne a žalovanej, či pristúpia k uzavretiu tohto právneho vzťahu za podmienok uvedených v zmluve.

Predmetom zmluvy je záväzok žalobkyne za odmenu obstarat' žalovanej ako externej študentke samostatne alebo prostredníctvom tretieho subjektu služby poskytujúce prípravu ku skúškam magisterského štúdia v študijnom odbore právo podľa študijného programu právnickej fakulty formou trojdňových resp. dvojdňových sústredení. Vychádzajúc z obsahu a účelu zmluvy, ide o záväzkový vzťah, ktorý má najbližšie k právnej úprave zmluvy o obstaraní veci v zmysle § 733 a nasl. OZ.

Podľa dovolacieho súdu uvedený právny úkon svojim obsahom ani účelom neodporuje zákonu. Občiansky zákonník vznik takéhoto právneho vzťahu v ustanovení § 733 predpokladá, pričom ani zákon o vysokých školách, prípadne iný zákon takýto právny úkon výslovne nezakazujú. Nejde preto o právny úkon, ktorý by bol v rozpore so zákonným zákazom. Nejedná sa ani o právny úkon, ktorý by svojimi účinkami odporoval zmyslu a účelu zákona alebo ho obchádzal. V tomto smere treba prisvedčiť dovolateľke v tom, že skutočné plnenie, ktoré žalobkyňa žalovanej poskytovala, nebolo v rozpore s obsahom zmluvy v jej predmete, ako to nesprávne ustálil odvolací súd. Z obsahu spisu totiž nepochybne vyplýva, že žalobkyňa obstarala dohodnuté služby v zmysle zmluvy aj v akademickom roku X. Treba dať za pravdu dovolateľke aj v tom, že výsledky doposiaľ vykonaného dokazovania neumožňujú prijať záver, že zmluvou sa sledoval cieľ získania finančných prostriedkov od žalovanej na úhradu nákladov spojených s poskytovaním vysokoškolského vzdelania. Účelom zmluvy nebola totiž realizácia a zabezpečenie vysokoškolského štúdia za odplatu v podobe školného (žalobkyňa nie je verejnou ani súkromnou vysokou školou), ale pomôcť žalovanej ako externej študentke lepšie zvládnuť prípravu ku skúškam a tak zabezpečiť ich úspešné vykonanie (nemožno zamieňať platenie školného v zmysle § 92 ods. 3 zákona o vysokých školách v znení účinnom do 31. januára 2005 s plnením povinnosti žalovanej, na ktorú sa zmluvne zaviazala).

V tejto súvislosti treba ešte dodať, že v zmysle § 60 ods. 1, 2 a 3 zákona o vysokých školách študijný program sa môže uskutočňovať v dennej forme štúdia alebo v externej forme štúdia. Dennú formu štúdia charakterizuje denná účasť študenta na vzdelávacích činnostiach (§ 51 ods. 2) a externú formu štúdia charakterizuje prevažne samostatné štúdium a konzultácie. Žalovaná mala teda možnosť na jednotlivé skúšky sa pripravovať formou

samoštúdia a konzultácií poskytovaných vysokou školou a mala tiež možnosť prípravu ku skúškam realizovať aj prostredníctvom žalobkyne formou uzavretia zmluvy o obstaraní vecí. Ako už bolo vyššie uvedené, v ostatnom prípade išlo o vznik záväzkového vzťahu súkromnoprávnej povahy. Žalovaná, ak považovala prípravu ku skúškam samoštúdiom a formou konzultácií za postačujúcu, nebola povinná so žalobkyňou takýto právny úkon uzavrieť. Bolo teda výlučne vecou žalovanej (na jej rozhodnutí), či právny úkon za tam dohodnutých podmienok so žalobkyňou uzatvorí alebo nie.

Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že odvolací súd dospel k nesprávnemu záveru o neplatnosti zmluvy v zmysle § 39 OZ, keď obchádzanie zákona videl v tom, že v skutočnosti poskytnuté plnenie žalobkyňou bolo v rozpore s obsahom zmluvy v jej predmete a že zmluvou sa sledoval cieľ získať finančné prostriedky od žalovanej na úhradu nákladov spojených s poskytovaním vysokoškolského vzdelania. Dovolateľka preto opodstatnene namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.); právny názor dovolacieho súdu v tomto rozhodnutí vyslovený je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Pre ďalšie konanie sa poznamenáva, že žalovaná tvrdila, okrem dôvodu neplatnosti v zmysle § 39 OZ, že právny úkon trpel nedostatkom slobody vôle. Týmto dôvodom neplatnosti sa odvolací súd vôbec nezaoberal. V ďalšom konaní bude preto úlohou odvolacieho súdu neplatnosť právneho úkonu skúmať aj z tohto dôvodu.

V prípade, ak by odvolací súd dospel k záveru, že zmluva je platná, bude potrebné vecou sa zaoberať aj z hľadiska, či žalobkyňa počas trvania záväzkového vzťahu (ne)bola v zmysle zmluvy oprávnená nepripustiť účasť žalovanej na sústredení z dôvodu nezaplatenia dohodnutej odmeny a či teda žalovanej riadne poskytla dohodnuté služby (ich časť) alebo nie a či má, resp. nemá, prípadne v akej časti nárok na plnenie od žalovanej (obdobne treba posúdiť vec aj v prípade vydania bezdôvodného obohatenia).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a tiež dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 veta tretia O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. septembra 2010

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová